

ÅRGÅNG 43

P MAGASINET

MEDLEMSTIDNING FÖR PAPPERS AVD 68

NR. 1 2025

Daniel Suhonen

Skolskjutaren i Örebro handlade inte i vakuum

Håkan Svärdman

Gruppförsäkring, en vital hundraåring med en ljusnande framtid

Ordförande har ordet

Maktkoncentration är olönsam!

Centralisering

Sedan flera år pågår en omfattande centralisering av makten i branschens största koncern. Det vittnar alla mina kollegor i Pappers Gävle-Daladistrikt om. Operativa frågor avgörs mer

och mer över våra huvuden. Att förlänga en vikarie några dagar får varken HR eller platschefen besluta om, sådant ska nu avgöras centralt. Det informerades vi fackliga representanter om för ett år sedan. I ett mejl fick vi läsa att "affärsområdets ledning beslutar framledes om samtliga rekryteringar oavsett anställningsform". Vi kan ställa oss frågan om koncernledningen tycker att våra lokala chefer hanterar anställningar slarvigt. Vi som känner dem håller inte med. Vi har inte haft en bättre fabriksledning sen Hannele Arvonens tid.

Är affärsområdet i kris? Gör vi ett dåligt resultat som kan motivera denna centralisering? Svaret vet alla som jobbar på bruket. År efter år gör Holmen historiskt höga vinster. Nej, dålig lönsamhet kan inte vara orsaken. Ledarstilen hos affärsområdets ledning kan uppfattas som opraktisk. Kan den vara inspirerad av det konservativa finska ledarskapet som chefer i Stora Enso förespråkar?

Man kan fråga sig varför vi fackliga bryr oss om detta. Svaret är enkelt. Beslutsprocessen blir inte kortare när beslutet fattas av ledningen på långt avstånd. Den har ju inte samma insyn i brukets vardagliga behov och problem. Inte samma "feeling" som den lokala ledningen. Följden blir ofta vakanta tjänster och otillräcklig bemanning som gör att våra medlemmar får slita hårdare och blir sjuka eller skadade på jobbet.

På alla ledningsmöten diskuteras nu arbetsmiljöproblem. Det är för många olycksfall, tycker man. Om prat har varit den effektivaste lösningen hade vi för länge sen haft olycksfria arbetsplatser. Men så är det tyvärr inte. Menar ledningen allvar, ska den fokusera på att hitta anledningen till bristerna i arbetsmiljön. Kanske se över våra organisationer. Vår bild är att den enögda jakten på ökad vinst redan för tolv år sedan bantade ner organisationen till ett skelett. Långsamma rekryteringsprocesser och underbemänskade organisationer leder till ohälsa. Menar ledningen på allvar att vi anställda är företagets värdefullaste tillgång borde den handla därefter. Tyvärr är vår känsla att det bara är tomt prat.

Nästa exempel på centraliseringen är lönekontoret, som idag ingår i något som heter Peopleservice. Vårt välfungerande lönekontor i Hallsta kommer långsiktigt att nedmonteras så snart våra duktiga tjejer går i pension eller

***"Maktkoncentration är olönsam!
Risken ökar för felaktiga beslut.
Som en chef sa en gång
Platschef ska vara platschef!"***

slutar. Var och en som slutar i Hallsta eller Iggesund ska ersättas med en ny i Norrköping. Varför det? Blir det effektivare? Nej, absolut inte! Billigare? Ja, absolut då summan av kardemumman på sikt blir färre löneadministratörer koncentrerade på ett och samma ställe. Ett kort telefonsamtal ersätts med långa och många e-mejl innan frågan är löst. Blir det effektivare? Tveksamt! Vi måste slå vakt om våra kvarvarande löneadministratörer. Deras arbetsbelastning behöver minskas innan någon drabbas av ohälsa.

Maktkoncentration är olönsam! Risken ökar för felaktiga beslut. Som en chef sa en gång "Platschef ska vara platschef". Men man måste mena det på riktigt!

Karensdagen

På Försäkringskassans hemsida står: "Karensavdrag är ett avdrag på sjuklönen eller sjukpenningen som du som arbetsgivare ska göra när en medarbetare är sjuk". Det är just den texten som är sjuk och borde dras av! Karensavdrag tillkom på grund av att man misstänkte att det förekom mycket fusk med sjukskrivningar. Sjukskrivningsfusk förekommer säkert men inte i den omfattning som regeringar tror. Det måste utredas och åtgärdas på individnivå. Karensavdrag får inte bli en kollektiv bestraffning. Man får inte utgå från att alla arbetare i hela Sverige fuskar! Den förolämpningen faller på sin egen orimlighet.

Den som är sjuk förlorar sin dagslön den första sjukdagen. Följande dagar får den sjuke endast 80% av sin lön. Till detta inkomstbortfall tillkommer ökade kostnader i form av läkarbesök, medicinering, osv. En veckas sjukskrivning kan kosta 2000 kr! Vem har råd med det?

På grund av ekonomin och på grund av lojalitet mot arbetskamraterna och arbetsgivaren går många därför till jobbet även fast de är sjuka och utslitna. Detta gör att sjukdomar sprids lättare och att flera drabbas.

Mot bakgrund av det är det självklart att karensen är kontraproduktiv! Den skapar bara fler sjukdagar! Avskaffad karensdag kostar mindre för företagen och samhället än vad smittspridning, långtidssjukskrivning och utbrändhet kostar.

Alla ska ha råd att vara sjuka. Alla ska ha råd att bli friska!

Aleksandar Srndovic
Avdelningsordförande

Pontus Georgsson

Motståndets mästare eller...

Vi är många som, i rollen som förtroendevald, sagt nej och kritiserat chefens, arbetsgivarens eller företagets idéer och förslag. Ofta med rätten på våra sida. När vi som skyddsombud fått till bra förändringar i form av skydd eller arbetsmiljörutiner har vi känt att vi gjort nytta, att det har varit meningsfullt. Det är också grunden för lokalt arbete, där det såklart är högt prioriterat att vi inte skadas eller slits ut på, eller av, jobbet. Pappers kan göra motstånd och sätta upp ett försvar.

Det får mig att tänka på det så kallade Catenaccio-systemet, från italienska fotbollslandslaget under ett VM för många år sedan. En defensiv taktik, som blev synonym med italiensk fotboll, där fokus låg på att utnyttja snabba kontringar och att förhindra baklänges mål. Bollinnehavet överläts till motståndaren. Catenaccio sägs betyda dörrbult på italienska.

Att tänka på gammal fotboll mitt i avtalsförhandlingarna kan tyckas konstigt men det finns likheter.

Partsmodellen på arbetsmarknaden är som det svenska seriesystemet i fotboll. För att en förening ska nå framgång krävs en stabil organisation, med långsiktighet och tydliga verksamhetsmål. Som fackförening behöver vi,

"Medlemmar i Hallstavik och alla andra. Nu stöttar vi, hejar vi och går samman. Så kan vi ta hem det!"

precis som inom fotbollen, utbilda och utveckla talanger som på lång sikt kan ta oss till "final". I vårt fall - att fortsätta skriva bra avtal, nu och framåt. Kraven är höga då Pappers tack vare gediget och idogt arbete redan har ett av de bästa avtalen för arbetare på svensk arbetsmarknad. Ändå ska det varje gång ett avtal går ut tecknas ett nytt ännu bättre avtal som ska innehålla högre löner, bättre villkor och ge förutsättningar för en bättre arbetsmiljö.

När vi, efter noggranna demokratiska förberedelser, inleder förhandlingarna med Industriarbetsgivarna ägnar vi ganska mycket tid till att skapa förståelse för varandras yrkanden.

Vi gör det vi kan för att försöka förstå, trots att det är svårt, deras krav på att arbetare ska jobba mer och utan löneökning. På samma sätt förväntar vi oss att motparten lyssnar, ställer frågor och till slut förstår varför vi kräver det vi gör. Att försöka förstå är en form av respekt vi behöver visa varandra och ska inte förväxlas med att vara överens.

I förhandlingarna som pågår just nu kan vi konstatera att vår motpart varken vill öka avsättningen till ATK eller bidra till ett mer hållbart arbetsliv. I stället vill de ta bort valmöjligheten inom ATK helt och ta större kontroll över de anställdas fritid. Att då välja att vara motståndets mästare må vara det enklaste, men inte det bästa, alternativet. Att bara motarbeta och säga nej till motpartens förslag utvecklar inte våra avtal. Det bidrar inte till att tänka nya tankar eller hitta nya lösningar på gamla problem. I takt med att tiden rullar på och samhället runt om oss fortsätter att förändras behöver vi också aktivt göra valet att rikta in oss på att avtalen ska vara bra även i framtiden. Jobba för att människans väl får ett större fokus än företaget och maskinerna. Till skillnad från Catenaccio-systemet ska vi inte bara förhindra motståndaren från att göra mål utan vi ska äga bollen och göra mål själva också. När domaren blåser av och matchen är slut räcker det inte med ett oavgjort resultat.

Medlemmar i Hallstavik och alla andra. Nu stöttar vi, hejar vi och går samman. Så kan vi ta hem det!

Pontus Georgsson

Pappers förbundsordförande

Som jag beskrev i förra numret så har staten överlåtit huvuddelen av regleringen av arbetsmarknaden till fack och arbetsgivare som sluter bindande kollektivavtal.

Varför tycker vi att det är bra?

1. Regler som är ett resultat av förhandlingar ger fack och arbetsgivare ett gemensamt ansvar för att de följs.
2. Genom att reglerna bestäms branschvis så kan de anpassas till förutsättningarna i varje bransch.
3. Löneökningar som är resultat av förhandlingar har större möjligheter att leda till ökade reallöner utan risk för att företag går omkull och därmed leder till arbetslöshet
4. Få konflikt dagar i en internationell jämförelse.
5. Övervakningen av att reglerna följs är mycket effektiv. Det finns 100 000-tals förtroendevalda ute på arbetsplatserna. Ett system med statliga inspektörer kommer aldrig i närheten av den effektiviteten
6. Alla tvister måste bli föremål för förhandlingar. En förhandling syftar inte i första hand till att avgöra en juridisk fråga utan att lösa ett problem som har uppstått på en arbetsplats.

7. Tvisten kan lämnas till central förhandling. De allra flesta tvister löses i lokala och centrala förhandlingar. Om det inte går avgörs tvisten ganska snabbt av Arbetsdomstolen

8. Vägledande domar av Arbetsdomstolen respekteras av båda parter. Därför krävs inte enorma skadestånd som i t.ex. USA för att upprätthålla respekten för reglerna.

En modell som ger anständiga arbetsvillkor.

Reglerna anpassas till förhållandena i olika branscher. Dessutom finns det hela tiden en effektiv kontroll av att reglerna följs. I länder där reglerna i huvudsak finns i lagar så är det oftast individen som måste stå på sig gentemot arbetsgivaren för att få sin rätt. Med vårt system lönar det sig inte att försöka få en enskild att avstå från sin rätt genom påtryckningar. Svaret blir, som jag beskrev i förra numret, bara: Det inte jag som bråkar. Det är facket.

En modell som ger rimliga löner och god konkurrenskraft.

Den viktigaste uppgiften för facket är att se till att medlemmarna får bra arbetsvillkor och verkliga löneökningar och inte luft i lönekuverten.

Under 1970-80-talen tävlade alla fack om att få mest. Den

samordning som då fanns i de centralt samordnade förhandlingar mellan LO och SAF (numera SN) omfattade inte tjänstemännen. LO-SAF uppgörelserna kompletterades dessutom i förbundsförhandlingar och till sist i lokala löneförhandlingar ute i företagen. Inom vissa avtalsområden blev det en omfattande löneglidning. Detta i kombination med ett antal garantier i LO-SAF-avtalen såsom förtjänstutvecklingsgarantier (FUG) och prisutvecklingsgarantier (PUG) medförde att det så småningom blev en mycket svag samordning och mycket höga nominella löneökningar. Den offentliga sektorn och tjänstemannafacken inom privat sektor levde dessutom sitt eget liv.

1970 till 1995 blev siffrorna på lönebeskeden cirka fyra gånger så höga men samtidigt höjdes priserna nästan lika mycket. Den sammanlagda köpkraften steg under samma period med cirka 1 procent.

Antalet förlorade arbetsdagar på grund av lovliga och olovliga strejker och lockouter var under 1970-talet i genomsnitt cirka 165 000 per år att jämföra med cirka 7000 dagar eller knappt 1/20-del i genomsnitt per år under 2010 till 2020.

Sammanfattningsvis kan man säga att både företag och löntagare var förlorare.

Under 1990-talet hamnade Sverige i kris bl.a. på grund av den icke fungerande lönebildningen. Politikerna grep in i lönebildningen genom den s.k. Rehnbergskommissionen, nya och utvidgade arbetsuppgifter för Medlingsinstitutet och en självständig Riksbank med huvuduppgiften att se till att inflationen låg på 2 % under en konjunkturcykel.

Den tidigare samordningen bara inom LO löste inte problemen. Tjänstemannaförbunden var fria att driva krav som kortsiktigt var bra för dem men som på sikt var till skada för alla.

Sammantaget krävdes en förändring som skulle bidra till både ökade reallöner och ökad internationell konkurrenskraft. Därför var den viktigaste förändringen att parterna själva tog ansvar genom Industriavtalet 1997. I Industriavtalet samarbetar tre LO-förbund med de två dominerande akademiker- och tjänstemannaförbunden i Facken inom Industrin (FI). Det innebär en samordning mellan både LO-förbund och tjänstemannaförbund. Resultatet av dessa förhandlingar blir – så länge övriga LO-förbund accepterar det - ett märke för hela arbetsmarknaden.

Från 1998 till och med 2019 har - trots mycket lägre nominella löneökningar - reallönerna ökat med cirka 60

Erland Olauson

procent. Under åren 2020-2024 tog den internationella inflationen åter fart men den späddes inte på av ökade svenska lönekostnader och mot slutet av 2024 har löntagarna åter fått en viss reallöneökning.

Nu 2025 ska i stort sett alla löner förhandlats om och förutsättningarna för att åter få reala löneökningar se ganska goda ut. Med vårt förhandlingssystem kan man dessutom vara ganska säker på att löneavtal som har accepterats av båda parter ger en rimlig avvägning mellan företagets och löntagarnas intressen.

Vi har alltså en modell som trots alla sina brister har fungerat väl. För att den ska göra det krävs det dock att huvuddelen av löntagarna är med i facket. Under senare år har organisationsgraden sjunkit på ett oroväckande sätt inom vissa branscher med hög andel nya på arbetsmarknaden som har visstids- eller deltidsanställningar. Risken är stor att de inte går in i facket när de senare får en fast anställning i andra branscher. Därför är detta det viktigaste hotet mot modellen.

Erland Olauson

Opartistisk ordförande Industriavtalet samt medlare för Medlingsinstitutet

Skolmördaren levde i ett mycket specifikt politiskt sammanhang som heter Sverige 2025

Skolskjutaren i Örebro handlade inte i vakuum

Känslan i samhället: som i en tryckkokare. Vad är ett politiskt motiverat dåd? Frågan ekar genom de senaste fruktansvärda dagarna när fragment efter fragment avtäckts av den oerhört tragiska skolskjutningen i Örebro på Campus Risbergska.

Låt oss stanna i det. För hur vi hanterar efterskalvet avgör om vi har kraft att göra vad USA inte klarat av, där skolskjutningar är vardag.

Efter dådet har det upprepats, mycket klokt, att vi ska ha is i magen. Inte dra förhastade slutsatser. Polisen kom under det första dygnet att upprepa att de inte funnit spår av ett politiskt motiv hos gärningsmannen.

Ofta har gärningsmän av liknande dåd skrivit politiska manifest som Anders Behring Breivik, eller tydligt interagerat med en högerextrem miljö som Anton Lundin Pettersson i Trollhättan.

Av det lilla vi vet om den misstänkte för dådet i Öre-

"I Örebro sitter en ensam arbetslös kille som misslyckats med precis allt utom att få licens på fyra vapen."

bro, hade Rickard Andersson inga godkända betyg från grundskolan, han var isolerad och arbetslös med ett starkt intresse för vapen.

Han var nog inte typen som skrev manifest eller tog förtroendeuppdrag.

Men vi måste våga dra politiska slutsatser av det vi vet och inte vet. Att hävda att vi inget vet och därför inte kan förstå någonting är i sig en mycket politisk slutsats.

Mördaren var kanske en ensam galning. Men han levde i ett mycket specifikt politiskt sammanhang som heter Sverige 2025 där vi just nu har en regeringsmajoritet i riksdagen som skyller alla problem på invandrare.

De ska få bidrag för att åka hem, de ska få andra bidrag sänkta. De ska visiteras urskillningslöst på etniska grun-

der i enorma visitationszoner. Ovanpå detta sker en våldsvåg som kopplas till invandringen med bombningar varje dag.

Från politikerna kommer drakoniska förslag som stegras i ett politiskt spel. Varje mediasändning innan mordet i Örebro handlade om bomberna. Känslan i samhället som i en tryckkokare: Någon måste agera.

I Örebro sitter en ensam arbetslös kille som misslyckats med precis allt utom att få licens på fyra vapen.

Han packar ner vapen i ett gitarrfodral, åker ner till SFI och mördar tio stycken personer på skolan, flera med invandrarbakgrund. Han ropar enligt TV4: ”Ni ska bort från Europa!” medan han skjuter.

Valet av plats. Valet av offer. Förövarens ekonomiska katastrof i spåren av misslyckad skolgång och arbetslöshet. Förmodligen en obehandlad psykisk ohälsa. Hela vår individualistiska digitala harakirikultur. Rasismen som flödar. Detta sammanhang födde vår värsta skolskjutare.

Exakt allt runt dådet i Örebro är politik även om mördaren inte var en politiker.

Daniel Suhonen

Chef fackliga idéinstitutet Katalys

Daniel Suhonen

■ MEDLEMSDIKT **PERNILLA WESTMAN**

*Kastade du tärningarna
och trodde på seger
Ropade ut din vinst
och hissade segel*

*Kan du möjligt vara
vilse ledd och duperad
Bort manipulerad om
du tittar tillbaks i en spegel*

*En illvilja som vrider och
vänder och får dig att
tro på något som inte är sant
Bygg dina murar med
starkare tegel...*

Att förhandla lokalt och centralt

Efter en genomförd avtalsrörelse är det dags för alla att bilda sig en uppfattning om det avtal som blev resultatet efter långa förhandlingar blev bra eller inte.

När vi står där och ska göra en bedömning är det viktigt att inte jämföra äpplen med päron. Bakgrunden till detta är att en avtalsrörelse skiljer sig på många avgörande sätt från förhandlingar på en arbetsplats.

Den största skillnaden mellan förhandlingar på arbetsplatsen och avtalsförhandlingar är att förhandlingarna i en avtalsrörelse till slut måste gå i hamn. Om vi inte har ett riksavtal går vi miste om samtliga förmåner i riksavtalet och i våra lokalavtal som för sin existens förutsätter ett gällande riksavtal. Det är därför helt enkelt otänkbart att vi inte skulle ha ett gällande kollektivavtal på våra arbetsplatser. På arbetsplatsnivå kan parterna nöja sig med att konstatera att man inte kommer överens. Förhållandena tuffar då på som tidigare i och med att ett gällande riksavtal säkrar villkoren tillsammans med lokalavtalet. Frågan är snarare om de lokala parterna kan komma överens om en ändring av det som annars gäller. Går inte det är det ingen större dramatik.

Ibland beskrivs den svenska avtalsmodellen som ett tvångsäktenskap, vilket inte är en allt för dålig liknelse. Parterna kan inte gå skilda vägar utan behöver teckna en ny överenskommelse.

Avtalsförhandlingar sker även i ett helt annat sammanhang än förhandlingar på arbetsplatsen. Nuvarande avtalsrörelse är rekordstor och princip samtliga kollektivavtal på riksnivå ska omförhandlas samtidigt. Av den anledningen är det naturligt att såväl arbetstagar- och arbetsgivarsidan försöker samordna sig.

I en avtalsrörelse finns det lite förenklat tre olika samordningar att hålla reda på. Samordningen inom LO, arbetsgivarernas samordning samt samordningen mellan de fackförbund som är parter i Industriavtalet. Samordningen på arbetstagersidan är generellt betydligt svagare än den som finns på arbetsgivarsidan. Till det finns det i huvudsak två skäl och det är att det är betydligt enklare att enas om vad man inte vill, d.v.s. att det inte ska ske några förbättringar för arbetstagarerna, och att motsvarigheten till LO

" Den största skillnaden mellan förhandlingar på arbetsplatsen och avtalsförhandlingar är att förhandlingarna i en avtalsrörelse till slut måste gå i hamn."

på arbetsgivarsidan Svenskt Näringsliv hanterar eventuell konfliktsättning på arbetsgivarsidan. Arbetsgivarerna har dessutom en ordning som innebär att samtliga kollektivavtal måste godkännas av en mindre grupp direktörer på Svenskt Näringsliv.

Samordningen på arbetstagersidan är betydligt lösare. Varje facklig organisation har sin egen strejkkassa och någon struktur som behöver godkänna kollektivavtal på förhand finns inte. Varje fackförbund bestämmer själva. En annan sak är att vi inom LO-samordningen lovat varandra att hjälpa varandra om det behövs och att vi alla ska driva vissa krav.

Ytterligare en viktig skillnad är att avtalsförhandlingar inte sker under fredsplikt. Om parterna i en förhandling om ett nytt riksavtal inte kan komma överens har såväl arbetstagarerna som arbetsgivarerna möjlighet att ta till stridsåtgärder. Detta är ett kraftfullt redskap som behöver användas med omsorg. En förlorad konflikt innebär höga kostnader, risk för utslagna arbetsplatser samt ett kraftigt försvagat förhandlingsläge inför nästa förhandlingstillfälle. Därför är det nödvändigt att alltid göra en noggrann bedömning av om och när det kan bli aktuellt med stridsåtgärder. Till slut måste ett kollektivavtal kunna komma på plats.

Detta var några av de stora skillnader som finns mellan förhandlingar i en avtalsrörelse och förhandlingar på arbetsplatsen. Medskicket från min sida är att det inte är möjligt att tänka bort dessa skillnader när vi recenserar såväl andras riksavtal som det nya riksavtal som förhoppningsvis kommer på plats i början av april.

Avslutningsvis vill jag passa på och tacka alla medlemmar i Pappers som gör det möjligt för oss förhandlare och förhandlingsdelegationen att göra ett bra jobb. Under förra året ökade faktiskt Pappers sin organisationsgrad (den andel av de som är arbetare på vårt avtalsområde som valt att vara med i Pappers). Med en liten avrundning är vi nu uppe i en organisationsgrad om 93 procent! Det märks i förhandlingsrummet!

Robert Sjunnebo,
Pappers förhandlingschef

En kall januarimorgon får inte mig att tänka positiva tankar. Att lämna en varm säng och kliva in i den kalla bilen för färd till jobbet skapar inte jubel och glädje. Halvseg klev jag ur bilen vid expeditionens parkering. Det första jag hörde var ett konstigt mummel bakom expeditionen. När jag kom närmare såg jag små ekorrar i militära kläder. De höll på att gräva skyttegravar. Vad håller ni på med? - frågade jag något förvirrad. Då kom en av dem fram. Hej Aleks! Hur mår du - frågade den och tog av sig sin gröna hjälm. Då såg jag ett bekant ansikte. Men Kurre vad håller ni på med? - frågade jag fortfarande förvånad fast glad att jag såg min vän. Jo, Aleks, när vi pratade sist om den pågående avtalsrörelsen nämnde du att den kan sluta i stridsåtgärder om Industriskogarna inte tar tillbaka de tokiga kraven och går med på att ge oss mer ekollon och en kortare arbetstid. Visserligen hade vi inte tid att prata färdigt om det men jag tog för givet att vi ekorrar måste rusta oss för strid. Vi har delat oss i mindre enheter. Vissa övar luftangrepp och samlar på kottar som kommer att kastas på stygga vargen medan andra med mig gräver skyttegravar. Du vet Alex, striden kan bli lång. Stygga vargen ska man inte underskatta. Han är elak och orättvis! Vi behöver skapa bra skydd. Min Kurrisa går just nu en sjukvårdarkurs för att kunna ta hand om oss om vi skadas. Vi har bunkrat mat för flera månader. Vet du vad Aleks? Viktigaste var att våra bröder från Serla skickade toarullar. Hörde nyligen att ni människor roffade allt för mycket under pandemin. Och en sak till Aleks! Vi har samordnat oss i LO-skogen. Idag är vi 13 arter i Hallstaskogen som är överens om vad vi vill få igenom i avtalsrörelsen. Älgarna kommer agera stridsvagnar. Ihop med vildsvinen kommer de tvinga vargarna till reträtt.

Stopp Kurre - sa jag och kunde knappt hejda mig från att skratta. Du har tolkat begreppet stridsåtgärder helt fel. I de fackliga termerna betyder det något helt annat. Om ni hamnar långt bort från varandra i förhandlingar betyder inte det att vare sig ni eller vargen använder våld. Ni ska helt enkelt stoppa arbetet då ni kommer bli avtalslösa. Vargen får inte sin mat och blir kanske mer sugen att förhandla fram ett nytt avtal. Ni ska organisera er precis som ni gör nu fast utan militära kläder och våldsamma aktiviteter. Ni ska dela er i grupper och agera strejkvakter bland annat. Några av er måste se till att strejkvakter får varm mat och dryck. Men stridsåtgärder börjar inte med strejk först. Man börjar först med övertidsblockad. Ni ekorrar kan minska vargens ekonomiska påtryckning genom att vägra arbeta övertid. Arbetsgivaren kan svara på

en strejk med Lockout - att stänga er ute, även de som inte är fackmedlemmar. Under tiden en strejk pågår försöker oberoende medlare hitta en kompromiss om konflikten inte löses, vilket gynnar båda parter.

Kurre började skratta. Gud så tokigt det kan bli - sa han generad. Han samlade sin "trupp" och informerade dem om vad vi menar med stridsåtgärder.

Ett gott skratt fick mig på bättre humör trots den kalla januari morgonen.

Aleksandar Srndovic

Jan Frykholm

Från skogsarbetare till konstnär

Mitt intresse för teckning och målning fanns tidigt i barndomen. Jag såg hur min mor, som var konstnär, gjorde när hon tecknade och målade. Födelse och ohejdad vana gav mig en grund att stå på för vidare verksamhet i måleriets tjänst - ett antal år senare.

Eftersom ”det är svårt att leva på konst” sökte jag mig först till en 1-årig skogsbruksskola för personer som gått gymnasiet. Kanske en framtid som skogstjänsteman? Eftersom jag ville praktisera i skogsbruket först, så det blev jobb i ett huggarlag.

Ett liv i det vackra, ibland karga, norrländska inlandet. Arbetskamraterna. Berättelserna i skogskojorna. Den lakoniska humorn. Historierna om slitet med häst och timmersvans som var det som gällde för generationen innan mig och mina generationskamrater.

Ackordssystemet gjorde livet i skogen svårt. Det var ackordshetsen som slet ut folk i förtid och orsakade många olyckor. Man fick betalt för varje träd man högg. Om du ville höja din lön till mer draglig nivå så måste du jobba snabbare och detta i en riskfylld

miljö i djup snö. Att motorsågen var ett farligt verktyg under dessa förhållanden är ju en självklarhet. Som fackligt aktiv i Arvidsjaur var jag med om att kämpa mot ackordet i skogen till förmån för fast månadslön.

Skogsstrejken 1975 med 15.000 strejkande (21/3 -5/6) ändrade ackordshetsen och vi vann - en fast månadslön utan ackord.

Jag kände ett för mig naturligt behov av att uttrycka mig, berätta, om den miljö jag befann mig i - på mitt eget sätt - i teckning och målning. Det var när jag med pensel och ritblock - ur minnet om kvällen - berättade om vår vandring över myrar med röjsågarna över axeln, som ett frö såddes att jag kunde tillföra något väsentligt med hjälp av måleriet och tecknandet. Jag skildrade laget som går över myren med det vidsträckt myrlandskapet i bakgrunden. Den som betraktar bilden blir en i laget. Spelet mellan färgerna rött och grönt, de mörkblå molnen, myrgräset som böljar. Möjligtvis var det detta som gav mig insikten om att jag kunde göra det hela rättvisa med färg och form. Kanske var det detta som ändrade riktningen i mitt liv till att senare söka mig till Konstlinjen på Sunderby folkhögskola och senare Gerlesborgsskolan i Stockholm för vidare studier i måleri.

Efter konststudierna har jag haft 45 separatutställningar runt om i landet, friluftsmålat i och ställt ut gemensamt i staden Valmiera, Lettland tillsammans med lettiska konstnärer. Deltagit i samlingsutställning på Grand Palais i Paris 2018.

Under lång tid har jag vandrat omkring i olika landskap med mitt målarskrin och ritblock och låtit mig inspireras av skilda motiv - djur och människor. Lyssnat på historien om byarna, kartbilderna som visat förändringarna. Bondens kamp för överlevnad och landets självförsörjning på livsmedel. Dessa vandringar har fört med sig ett flertal utställningar i hela landet.

Just nu arbetar jag med livet på myrarna och färgackorden. Det smaragdgröna gräset mot jordens färger. Bergens blålila färgton i fjärran. Rälsbussens brandgula färg på höstens myr. Människors levande berättelser mot det abstraktare mönstret av timmerstockar.

Jag försöker förenkla så att människan dras in i min berättelse.

De här bilderna med myr och skog gjorde jag i samband med en resa till områden i övre Norrlands inland. Dessa minnen har jag burit med mig och varierat under lång tid.

Jan Frykholm
Konstnär

De gick över myren.

Vid myren

Jan Frykholm född 1951 i Hede Härjedalen. Efter gymnasiet och skogsskolan i Arvidsjaur började han arbeta i skogen och var med i den stora skogsstrejken 1975, där han också satt i den centrala strejkkommittén. 1 maj 1977 talade Jan på Centrumtorget i Hallstavik. Han slutade i skogen 1979, började på SSAB i Luleå och varvade olika jobb och utbildningar i Norrbotten innan han flyttade till Stockholm och så småningom hamnade i Bergshamra, Solna 1986 och blev konstnär på heltid. Sedan 20 år tillbaka har Jan och hans fru sommarställe i Spillersboda. Häveröbygdens Konstförening ställer ut hans konst på Folkets Hus Hallstavik 10 maj – 11 juni.

Nya skyltar vid fabriksentréerna som informerar om de gällande reglerna.

Arbetsmiljöläget

Antalet riskobservationer har minskat, vilket är oroande. Vårt mål var att samla in minst 400 riskobservationer, gärna minst en per anställd. Under 2024 hade vi:

- 346 riskobservationer
- 198 tillbud
- 46 olycksfall utan frånvaro
- 8 olycksfall med frånvaro klassade som LTI
- 2 arbetssjukdom

För att minska risken för tillbud och olycksfall måste vi arbeta mer proaktivt och fokusera på att identifiera och eliminera risker. Framöver kommer vi att fortsätta förbättra kvaliteten på utredningar i PIA-systemet, med målet att identifiera grundorsakerna till händelser och utveckla konstruktiva och effektiva åtgärder. Vi strävar också efter att involvera skyddsombud i utredningarna för att få en bredare och mer detaljerad bild av riskerna. Det är viktigt

att PIA-utredningar inte avslutas förrän åtgärder är vidtagna och uppföljda. Vidare kommer vi att fokusera på att höja vår säkerhetskultur, vilket innebär att vi måste arbeta med beteenden, normer och värderingar för att skapa en tryggare arbetsmiljö. Holmen Board och Paper har påbörjat ett gemensamt projekt med målet att göra våra bruk olycksfallsfria. Som en del av detta har vi genomfört kemikalieutbildning för cirka 300 Hallstamedarbetare och kommer att fortsätta att utbilda vid behov.

Det finns ett stort behov av att utbilda både nya och erfarna skyddsombud, men det har visat sig svårt att få plats på de arbetsmiljöutbildningar som erbjuds av förbundet. Därför undersöker vi möjligheten att erbjuda en egen lokalt anpassad skyddsombudsutbildning.

Vi har beställt nya skyltar vid fabriksentréerna som informerar om de gällande reglerna på området, samt nya hjälmar med tillbehör för att förbättra säkerheten. Allt detta för att minska risken för arbetssjukdomar, såsom hörselskador och fysiska eller psykiska besvär.

Lars-Åke Gardehed
AHSO

Boka ett
pensionsmöte
idag.

Är du redo för framtiden?

Om inte, är det dags att börja tänka på ditt pensionssparande.

Boka ett möte med oss så hjälper våra erfarna och kunniga rådgivare dig att ta det första steget. Vi guidar dig genom dina möjligheter och presenterar lösningar som är anpassade efter dina behov.

Välkommen till oss – vi hjälper dig till en tryggare framtid

Peter Gustavsson

Så urholkar Tidöregeringen vår demokrati

Den svenska demokratin är inte en slump eller en gåva uppifrån – den är resultatet av generationers kamp.

Det var folkrörelserna som lade grunden för vår demokrati, genom att organisera sig för rösträtt, sociala reformer och jämlikhet. Arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen, frikyrkorna och kvinnörelsen byggde upp strukturer som stärkte folkets inflytande.

Men i dag står vi inför ett brett och systematiskt angrepp på demokratins rotsystem. Tidöregeringens politik syftar till att urholka hela det ekosystem av folkrörelser som upprätthåller ett starkt och brett demokratiskt deltagande.

Bakom detta angrepp står en auktoritär höger kring Sverigedemokraterna, som krokat arm med en marknadsliberal höger kring Svenskt Näringsliv och dess tankesmedja Timbro. De har båda under lång tid har drivit på för att försvaga folkrörelse-Sverige.

SD har genom Tidöavtalet fått ett historiskt inflytande över regeringspolitiken och använder detta till att driva igenom förändringar som försvagar just de krafter i samhället som står emot deras agenda.

Timbro har i sin tur under lång tid utmålat folkrörelserna som en del av en "socialdemokratisk enpartistat". Denna retorik som syftar till att rättfärdiga nedmonteringen av det civila samhällets inflytande.

Ett exempel på vart politiken syftar, är förslaget om att sänka ersättningsnivån i a-kassan till 65 procent efter 200

dagars arbetslöshet. Det är en klassisk strategi för att försvaga fackföreningsrörelsen genom att göra det dyrare att vara med i en arbetslöshetsförsäkring, och på så vis minska organisationsgraden. Vi såg samma mönster när Reinfeldt-regeringen chockhöjde avgifterna till a-kassan 2007, vilket ledde till att en halv miljon människor lämnade facket.

Men det stannar inte där. Tidöregeringen driver även på för att införa krav på medlemsomröstningar för fackliga organisationers ekonomiska stöd till politiska partier. En modell inspirerad av Margaret Thatchers angrepp på de brittiska facken under 1980-talet, där staten lägger sig i hur en ideell förening fattar sina beslut.

Samtidigt attackeras studieförbunden genom att anslagen reduceras med en tredjedel. Det får förödande konsekvenser, såväl för kultur och bildning i hela landet som den som utbilda sig inom facklig och demokratisk organisering.

Angreppet riktar sig också mot det ledande oppositionspartiet Socialdemokraternas finansiering. Näringsutskottets ordförande Tobias Andersson (SD) har sagt att man vill "täppa till den pengakran som finansierar socialdemokratin", för att få kortare förstamajtåg.

Många föreningar pressas genom ekonomiska och politiska styrmedel som gör det svårare att verka självständigt. Organisationer som jobbar med bistånd, däribland Union to Union och Olof Palmes Internationella Centrum, har fått sina avtal uppsagda och tusentals biståndsprojekt står nu inför en oklar framtid.

Mediestödet har lagts om på ett sätt som slår ut mindre tidningar, som är förutsättningar för en medial mångfald och bredd. Sveriges Radio och Sveriges Television har redan fått se sina ekonomiska ramar krympa, och flera förändringar riskerar nu minska deras oberoende och journalistiska handlingsutrymme. Samtidigt som myndigheters oberoende insnräjs över lag, och utredningsresultat rutinmässigt körs över när regeringen vill vara SD till lags.

Det är dags att vi ser detta angrepp för vad det är: ett försök att montera ner de demokratiska institutioner som skyddar vanligt folks rättigheter. Vi som tror på folkrörelseorganisering måste nu mobilisera. Det handlar om vår demokratiska framtid.

Peter Gustavsson

Författare till "Angreppet - Så urholkar Tidöregeringen vår demokrati" (Katalys/Arkiv förlag)

Angreppet mot demokratin

Det pågår stora och djupgående förändringar i Sverige. Förändringar som de flesta inte känner till eller är medvetna om. Jag talar inte om invandringen, segregationen, gängskjutningarna eller NATO-upprustningen. Jag talar om de systematiska och ideologiskt drivna angreppen på den svenska demokratin och rättsstatens principer. Den som inte tror mig bör läsa Peter Gustavssons bok "Angreppet. Så urholkar Tidö-regeringen vår demokrati" (utgiven av Arkiv och Katalys 2024).

Den demokratiska utvecklingen i världen går åt fel håll. I allt fler länder inskränks de demokratiska fri- och rättigheterna och i många länder ersätts demokratier med auktoritära styren, det går en stark högervåg över jorden. Sverige är inget undantag. Vi är fortfarande en demokrati men den hotas på olika sätt. Några exempel på Tidö-regeringens ambitioner. Man ökar medvetet pola-

riseringen i landet med bland annat desinformation som t ex trollfabriker. Man angriper medvetet oppositionens möjligheter att verka genom att slå mot deras ekonomi och den oppositionella pressen. Tidö-gänget vill ändra förutsättningarna för en oberoende public service. Man ger sig på lärosätenas självständighet. Man vill klämma åt fackföreningarna, hyresgästföreningarna, pensionärsorganisationerna och fram för allt studieförbunden. De är självständiga organisationer som driver opinionsbildning och verkar för sina medlemmars intressen – Tidöregeringen vill begränsa deras möjligheter.

Förändringsförslagen från högerregeringen kan, när de presenteras var och en för sig, se små och oskyldiga ut. Men om man lägger samman förslagen och ser det från ett helikopterperspektiv, då blir bilden en helt annan. Det finns en strategi att försvaga demokratin och folkstyret. Vi måste nu stå upp och försvara de demokratiska och humanistiska värden som generationer före oss så hårt kämpade för. Längst bak i boken finns en studiehandledning och frågor kring de olika kapitlen, vilket gör att boken lämpar sig för en studiecirkel.

Roger Berglund

■ ROBERT NYBERG

Marcus Bolin samtalar med avdelningsstyrelsen.

Under många år organiserar och genomför Förbundsstyrelsen en traditionell Medlemsdialog. Så var det även det här året. Den 7 februari besökte Marcus Bolin, ombudsman på förbundet, avdelningen. Han träffade vår styrelse och under två timmar diskuterades den pågående avtalsrörelsen. Marcus presenterade detaljerat både våra egna krav och arbetsgivarkrav. Vi diskuterade även andra aktuella frågor, både lokala och centrala.

Under eftermiddagen samtalade Marcus, tillsammans med vår AHSO Lars-Åke Gardehed, med våra medlemmar på fabriken. Innan han lämnade Hallsta berättade han för mig att han var nöjd med besöket och samtalet med medlemmarna.

Aleksandar Srndovic

Marcus i samtal med Sebastian Hampfalls och Ken Magnusson.

Torbjörn Eriksson till minne

En vän och arbetskamrat har gått ur tiden. Torbjörn Eriksson dog plötsligt den 2 januari, en vecka innan han skulle fyllt 71 år.

Efter skolan gick Torbjörn en el-teknisk utbildning i Häggvik, när den var avslutad började han i juli 1972 i hamnen på Hallsta Pappersbruk – han var då 18 år. På jobbet kallades han allmänt för ”Grissel” eftersom han kom från och bodde i Grisslehamn. I hamnen kom han att stanna i drygt 45 år. Som de flesta andra kom han att börja med truckkörning och lastning av båtar, men Torbjörn var nyfiken och ville prova på annat också. Han började på loket och järnvägen, han körde båtkranarna, traktorerna, mafi-dragarna och andra maskiner. Torbjörn var även engagerad i det fackliga, framför allt i hamnklubben. Han var skyddsombud och satt med i flera projektgrupper. Särskilt intresserade han sig för belysningsfrågorna och drev på om bättre armaturer i pappersmagasinen. Bullret från truckkörningen och järnvägen medförde att Torbjörn med tiden fick nedsatt hörsel vilket också godkändes som en arbetsskada.

I klubben hade vi både kaffe-, dricka- och varuautomater. Torbjörn ställde frivilligt upp att sköta om dessa och vid behov reparera dem. Ibland med lite oväntat kluriga lösningar, sådant var han expert på. Till fritidsintressena hörde fram för allt dykning och jakt. Intressen som även kom till användning på jobbet. Då och då fick Torbjörn åka tillbaka till hamnen på kvällstid för att skjuta duvor när dessa blivit för talrika i magasinen. Ett annat intresse var motor och speedway. I flera år, innan parken inhägnades, gick han hundvakt runt speedwaybanan.

Jag började i hamnen två år efter Torbjörn och sedan dess har vi varit vänner och arbetskamrater. De senaste 20 åren har vi dessutom varit grannar och flera år samåkt till arbetet. Den 31 augusti 2017 fick jag förmånen att avtacka Torbjörn efter hans 45 år på kajen. Han gick då hem i förtid med en generös 1-årig avtalspension.

Alla vi som hann lära känna Torbjörn, Grissel, Tobbe har våra minnesbilder kvar men det går inte att förneka att det känns lite tomt i Grisslehamn nu när han inte är kvar längre. Tack för allt!

Vila i frid.

Roger Berglund

Torbjörn kör mafi 6 juli 2016.

Torbjörn på loket 2014.

Folkets Hus i Hallstavik - Johan Lindholm i samtal med Pappers förtroendevalda

Vad har LO högt upp på priolistan?

Jag vill börja med att tacka för det fina besöket hos er i Hallsta som jag gjorde för några veckor sen. Jag får mycket kraft av att vara på arbetsplatser, träffa vanligt folk, snacka fackliga frågor, stämma av.

När jag är på arbetsplatser är det några frågor som ofta återkommer. Frågor som LO har högt på priolistan.

Först och främst, vi är i en avtalsrörelse där vi åter ska in på det framgångsrika spåret med reallöneökningar. Löneökningar som trumfar inflationen. Efter flera väldigt tuffa år där ekonomin för Sveriges arbetare har försämrats ska vi nu få riktiga löneökningar igen. Det krav vi lämnat till arbetsgivarna, 4,2 procents lönehöjning för alla, är det näst högsta vi krävt på lång tid.

Sveriges ekonomi bärs av Sveriges arbetare. Inte bara för att det är ni arbetare på bruket i Hallsta, arbetarna i industrier och butiker och alla offentliganställda som faktiskt

"Därför är det märkligt att höra knorret från arbetsgivarsidan när de säger att de inte har råd med högre löner. Förstår de inte sitt eget bästa?"

skapar det värde som arbetsgivarna lägger beslag på. Utan också för att när löneökningar hamnar i fickorna på Sveriges arbetare kommer de ekonomin till godo. De läggs inte på hög. En tusenlapp extra går snabbt åt till nya skor, en utemiddag eller presenter till barnbarnen.

Därför är det märkligt att höra knorret från arbetsgivarsidan när de säger att de inte har råd med högre löner. Förstår de inte sitt eget bästa? Ska hjulen i svensk ekonomi börja snurra ordentligt igen måste konsumtionen öka. Folk måste ha råd med de varor som tillverkas och de tjänster som erbjuds.

Jag blir också förbannad av det där snacket. För samma

herrar som säger nej till löneökningar för vanligt folk springer själva ifrån i rekordfart.

LO-ekonomerna sammanställer varje år inkomsterna för Sveriges maktelit. I år visade rapporten att en topp-vd i genomsnitt har en inkomst som är 72 gånger vad en maskinoperatör på ett pappersbruk tjänar. Jag fattar att det är ett tufft jobb och att det ska vara bra betalt. Men vad jag inte fattar är varför den här gruppen under samma tid som vi gått igenom pandemin, inflationskris och dyrtider har ökat sina inkomster från 61 gånger så mycket till 72 gånger. Jag och många med mig trodde vi gick igenom de här tiderna tillsammans. Jag kan inte dra någon annan slutsats än att det finns bra utrymme för goda löneökningar i denna avtalsrörelse.

Den andra frågan många lyfter är arbetstidsfrågan. Varför ska svenskar jobba mer än danskar eller norrmän. LO är på frågan, det kan jag lugnt säga. LO-kongressen gav ett väldigt tydligt uppdrag att jobba för sänkt arbetstid.

När vi pratat med några av de som lyckats få ner arbetstiden, bland annat våra danska kamrater blev det tydligt att enighet är helt avgörande. LO spretar för mycket nu, men när vi går tillsammans och hittar en lösning kommer ingen kunna stoppa oss. Det är ett gemensamt ansvar som bygger på insikten att vi tillsammans är starkare än om vi går var och en för sig. Solidaritet i praktiken, det är LO för mig. Arbetsgivare och politik ska veta att LO kan man inte runda. Jag är övertygad om att vi kommer dit i arbetstidsfrågan. Och när vi gjort det, då blir det åka av.

Johan Lindholm
LO-ordförande

Johan under besök på PM11

FRÅN NOMINERINGSMÖTET

Medlemmarna nominerade till årsmötet följande personer till uppdrag:

Kassör på 2 år
Emma Sjögren

Studieorganisatör på 2 år
Anders Lidén

Revisorer på 2 år
Lennart Eriksson
Peter Eriksson

Styrelseledamot på 2 år
Tommy Croon

SHSO på 3 år
Jukka Pesonen

Christian Due Hallsta pappersbruk etsning

Christian Due

Man kan gissa att en etsning av konstnären Christian Due är den vanligaste tavlan i de Hallstavikska hemmen. Det betyder inte att bilden hänger i vart och vartannat hem. Vilken tavla gör det? Men att förhållandevis många har den i sin ägo. Hur kommer det sig att en danskfödd konstnär blivit så pass representerad i just Hallstavik. Vi tar det från början.

Christian Due föddes 1925 i Roskilde, Danmark. Fadern var konservator och modern folkskollärare. Pappan dog dock redan fem veckor efter Christians födelse. Mamma Ella, född Johansson, kom då att flytta med Christian och hans två systrar till Sverige och hamnade efter en tid i Jämtland i byn Bredkälen. Nästa gång familjen flyttade hamnade man i Småland och Huskvarna. Han tar studenten i Jönköping.

Vid 22 års ålder börjar Christian Due på Konstfacks teckningslärarutbildning. Hans mor uppmuntrar sonen till att bli konstnär. De närmaste åren efter utbildningen är han teckningslärare i Tierp och Uppsala. 1953 börjar Due på Etsarskolan vid Konstakademien, där går han fram till 1958. Under utbildningen genomför han flera studieresor i Europa och han ställer ut i Stockholm, Uppsala, Göteborg och Malmö. Due deltar även i Biennalen i Ljubljana 1957. Nu etablerar Christian sig som grafiker i Uppsala där han bott sedan 1951. Han köper senare ett hus i Norby,

Uppsala där han själv ritat en tillbyggnad som blir hans ateljé.

Due arbetade med olika tekniker men fram för allt var han grafiker, speciellt etsare (kopparplåt). Det var arkitekturen som intresserade honom – stadsmiljöer, fabriker och kanske det han är mest känd för, sina katedraler. Människor förekommer i stort sett inte i motiven. Hans bilder är så detaljerade att det ständigt går att upptäcka nya saker i dem. Men det är inte rena avbildningar, en av Dues särheter är att han arbetade med olika perspektiv på samma motiv. Han avbildar inte verkligheten som den är utan verkligheten som Due vill framställa den. Perspektiven förskjuts, vissa saker lyfter han fram, andra förminskar han. -Jag ljuger ofta och vällustigt sade han vid ett tillfälle.

I november 2004 totalförstörs Christian Dues hem och ateljé i en våldsamt brand. Hans konst, plåtar och verkförteckning går upp i rök. Han skadas själv och avlider i sviterna några veckor senare.

Tillbaka till Hallstavik. 1962 utför Due en etsning föreställande Hallsta pappersbruk sedd från sjösidan. Troligtvis är det en beställning från Holmens Bruk, jag har inte kunnat utröna exakt när och varför. Med tanke på den stora upplagan som funnits i företagets ägo kan man tänka sig att bolaget avsett att ha tavlan som en presentartikel att ge bort till företag, kunder och chefer vid passande tillfällen. Dock har bilden inte delats ut till arbetarna generellt, utom kanske i undantagsfall. Däremot verkar det som de

olika fackföreningarna vid bruket erhållit varsitt exemplar, därför finns den i vår konstsamling. På senare tid har avdelningen fått ytterligare exemplar av verket och kan nu sprida det grafiska bladet vidare till nya ägare. Det skulle säkert Christian gillat för enligt dottern Charlotta var pappan särskilt glad om människor utanför konstetablissemanget köpte hans bilder. 2010 visade Häveröbygdens Konstförening en utställning på Folkets Hus med 13 grafiska blad av Christian Due.

Roger Berglund

Katedral I etsning 1957. För ovanligheten finns människor med på bilden.

Trädkronor akvarell 1963 tillhör Moderna Museet.

Bakgård, Uppsala 1957 etsning Utgiven av Folket i Bilds konstklubb, nu på Moderna Museet.

Christian Due

Ung i Hallsta - från vänster: Emma Sjögren, Jonathan Hedin, Michaela Hedin och Mikaela Mattsson.

Nytt år och nya möjligheter, eller vad säger man?

Unggruppen har väl inte direkt varit så aktiv som vi hade önskat och mycket bygger på att vi inte riktigt förstått vad vi ska göra för aktiviteter. Vi genomförde några stycken under förra året men vi är inte nöjda och vill utveckla gruppen ytterligare ett snäpp.

Den 27 januari träffades vi på Pappers expedition för att diskutera frågan. Mötet inleddes av avdelningens ordförande Aleksandar på vår begäran. Då vi känner att vi kanske kört fast lite behövde vi lite vägledning och tips.

Han inledde mötet med att berätta för oss i unggruppen hur vi skulle kunna strukturera vår verksamhet. Han informerade vidare hur de tidigare unggrupperna på avdelningen jobbade och vilka aktiviteter som då skapades. Han tydliggjorde styrelsens förväntningar på oss ungdomar.

Efter lite diskussioner lämnade Aleksandar mötet och vi fortsatte att spinna vidare på tråden om hur vi ska kunna utveckla vår verksamhet.

Under hösten kommer vi eventuellt att göra ett studiebesök hos en annan avdelning för att träffa deras unggrupp. Dels för att se hur de arbetar och kanske få med oss lite tips hem till Hallsta. Men även för att bygga kontaktnät och för att lära känna ungdomar på andra avdelningar och kunna få ett utbyte av varandra.

Denna aktivitet ser vi mycket fram emot.

Vi alla är överens om att en unggrupp behövs i Hallsta och att vi är villiga att lägga ner lite tid och energi på att bygga den vidare då vi befinner oss i ett stort generationsskifte och för att stärka upp förtroendevaldas uppdrag inför framtiden.

Vi kommer att försöka att få till ännu ett möte nu under våren.

Det växer en idé inom distriktet!

På senaste distriktsmötet kom det fram en idé om att försöka bygga upp ett nytt nätverk som i första hand riktar sig mot unga tjejer från olika avdelningar för att kunna bygga upp kontaktnäten emellan dem. Två till tre tjejer från varje avdelning till att börja med. Tanken är att gruppen skulle kunna träffas och diskutera olika frågor och eventuella aktiviteter.

Ett förslag ifrån oss på avd.68 är då att vi i anslutning till distriktsmötet i september som äger rum på Havsbaden i Grisslehamn kan få ihop ett par tjejer ifrån Gävle-Dala distriktet för att ses där och ha ett möte. Där kan vi få lära känna varandra och diskutera ungdomsfrågor. Vi tror att denna satsning hade varit både en rolig sak och mycket givande då man får chansen att utbyta erfarenheter.

Emma Sjögren

Ung i Pappers sammankallande

ARBETET **Avtal**

Nytt
nyhets-
brev!

Mårten
Martos
Nilsson,
avtals-
reporter

Christina
Swahn,
avtals-
reporter

Johanna
Wreder,
avtals-
reporter

Staffan
Julius,
avtals-
reporter

Skaffa
här

Prenumerera på
[arbetet.se/
arbetetavtal](https://arbetet.se/arbetetavtal)
eller skanna
qr-koden med din
mobilkamera.

Få koll på **avtalsrörelsen** med oss!

Mer än 3 miljoner anställda ska få nya löner och villkor. Håll dig uppdaterad med **nyhetsbrevet Arbetet Avtal.**

ETT SAMARBETE INOM LO MEDIEHUS

Huvudlaboratoriet. Foto: Curt Larsson. Bilden är tagen runt 1980 och finns med i Curt Larssons bok Bruket.
Främre raden från vänster: Arne Bergström, Margit Eriksson, Åke Söderlindh, Renée Engman, Agneta Niclason, Barbro Blom.
Bakre raden från vänster: Bernd Schüller, Inga-Lill Andersson, Margareta Jansson, Sten Dillén, Bengt Blom, Owe Orefalk, Lars-Erik Persson, Allan Lundgren, Dag Engman, Lars Cardfelt, Bengt Mattsson. Om det saknas någon på bilden vet vi inte.

Huvudlaboratoriet 26 februari 2025.
Främre raden från vänster: Elin Eriksson, Raza Rizvani, Maya Patel.
Bakre raden från vänster: Stefan Pettersson, Caroline Rådberg, Hans Andersson, Petra Pilz-Humell.
Det saknas sex personer på bilden.

Fysisk aktivitet har blivit viktigare än någonsin.

Träning – Nyckeln till ett längre och friskare liv

I en värld där stress, stillasittande och snabbmat dominerar vår vardag, har fysisk aktivitet blivit viktigare än någonsin. Att hålla sig aktiv och träna regelbundet är en av de mest effektiva åtgärderna för att förbättra både den fysiska och psykiska hälsan. Träning förbättrar konditionen, ökar muskelstyrkan, stärker hjärtat och skelettet samt motverkar sjukdomar som diabetes, hjärt-kärlsjukdomar och vissa former av cancer. Dessutom har fysisk aktivitet en direkt positiv påverkan på vårt humör och välbefinnande – något vi alla behöver i en tid av hektiska livsstilar.

Men var ska man börja om man inte har tränat tidigare? Det bästa tipset är att börja i små steg och göra det så enkelt som möjligt. Börja med kortare promenader och/eller enkla hemmaträningar som inte kräver utrustning, ett tips är att hitta en träningspartner! Sätt realistiska mål med träningsmängden och öka successivt intensiteten och längden på träningen för att bygga upp både styrka och uthållighet. Det är bättre att till exempel köra 2–3 träningspass på en vecka och att vara konsekvent med det under en längre period, än att köra stenhårt till exempel 5–7 pass per vecka i en kort period för att sedan sluta för att det blir för intensivt och man ledsnar.

Man rekommenderar att vuxna tränar minst 150 minuter

"Att hålla sig aktiv handlar inte bara om att förbättra fysisk hälsa, utan även om att ge vårt sinne den återhämtning och energi det behöver."

i veckan med måttlig intensitet, eller 75 minuter med hög intensitet, för att uppnå hälsofördelar. Det kan delas upp på olika pass under veckan och inkludera aktiviteter som promenader, löpning, simning eller styrketräning. Tänk på att ju mer aktiv du är, desto bättre är det för din hälsa – så sikta på att göra träning till en regelbunden del av din livsstil. Andra tips som är värt att nämna är att till exempel: ta trapporna i stället för hissen, att gå/cykla till jobbet/affären om man har möjlighet, ta korta pauser på arbetet och ställ dig upp för att bryta stillasittandet.

Att hålla sig aktiv handlar inte bara om att förbättra fysisk hälsa, utan även om att ge vårt sinne den återhämtning och energi det behöver. Så, varför inte ta det första steget mot en mer aktiv och hälsosam livsstil redan idag? Det är aldrig för sent att börja!

Förslag på träningsprogram att börja med:

3 gånger/vecka

30–60 min promenad

5–10 Knäböj

5–10 Armhävningar fot-/knästående

Pappers, Kommunals och Byggnads förtroendevalda i samtal med LO-ordföranden

I slutet på 2024 beslutade avdelningsstyrelsen att framöver slå ihop kontakt- och skyddsombudsträffen. Den 14 februari var det dags att testa den nya modellen. Mötet var delat i tre olika pass – aktuella förhandlingsfrågor, tematimmar och skyddsverksamhet.

Aktuella frågor som diskuterades var: Omorganisation på UH-centralt, Lokalavtalskonstruktion, Avtalsförhandlingar 2025, Konfliktförberedelser, Tillämpning av Lokalavtal 2024, Bonus 2024, Lönerevidering på UH samt företagets ovilja och oförmåga att hantera Ansvarstillägg på driftsidan. Vi diskuterade Pott-reglerna och deras tillämpning. Konstaterade att skiftchefer tolkar dem på olika sätt. På mötet diskuterades den obefintliga men nödvändiga successionsordningen. Hur ska kompetensöverföring genomföras om man inte har välfungerande utbildningsmodell. Till sist diskuterades nollställning av saldo i Pro-Mark under perioden december – februari. Det skapade ganska många problem för våra medlemmar som skulle använda sina kvarvarande ATK-timmar under den perioden. Konstaterades att företaget borde sköta problemet smidigare.

Dagens tema var LO-samordningen. Vi gästades av

LO-ordföranden Johan Lindholm. Fantastiskt roligt att ta emot den första LO-ordförande som man inte behövde bjuda in. Johan ringde upp och ville träffa Pappers förtroendevalda i Hallstavik. Han kom in i Edebosalen på Folkets Hus och skakade hand med alla fackliga. Kille från folket och inget fikonspråk som vanliga knegare inte förstår. Något som våra s-politiker borde lära sig innan de besöker oss nästa gång. Sen vill jag säga att det var extremt roligt att våra kamrater från Byggnads och Kommunal var med. Samarbetet mellan förbunden på golvnivån kommer bli avgörande för fackens överlevnad. Johan berättade om varför samordningen inom LO-s förbund är så viktig. Han pratade varmt om behovet att avskaffa karensdagen.

Vid lunchtid lämnade Johan mötet för att träffa platschefen Anders Thorén och våra medlemmar på PM11 och PM12. Han lyckades även besöka eleverna i Carl Wahrens gymnasiet. Stolta visade de sin fina skola och samtalande med Johan om den planerade resan till EU-sätet i Bryssel. Mer om det i en annan text.

Efter lunch fortsatte SKO-ombuden med arbetsmiljöpasset.

Aleksandar Srndovic

Johan Lindholm var nyfiken på Felix Haeger Sjöströms arbetsuppgifter.

Samtal i PM12:s manöverrum.

En båttur på Edeboviken har blivit vykort

Edeboviken

Edeboviken är en del i en nordsydlig sprickbildning som löper från sjön Närdingen i söder vidare upp till Galtfjärden där den har förbindelse med Singöfjärden och Ålands hav. Den är ca 1 mil lång och några hundra meter bred samt går från söder till norr vilket är lite ovanligare sträckning än normalt.

Så fort människorna kommit till trakten har man utnyttjat Edebovikens vatten för jakt- och fiske – långt före segelfartygens och ångbåtarnas epok. Jägarfolket byggde kanoter och enklare roddbåtar för att underlätta fisket och jakten på sjöfågel.

En av de tidigaste uppgifterna kring viken är från 1489 när en förmodad knölval strandade längst in i viken. Enligt sägnen låg valen med huvudet och halsen mot Hallsta och stjärten mot Skärsta och att byarna fick namn av detta. Detta är dock inte sant. Halstadha finns nämnd i tryck redan 1409. Däremot finns några ryggkotor av valen kvar bl a i Edebo kyrka.

Järnframställningen i Skebobruk finns, i mindre ska-

la, omnämnd redan på 1400-talet men det är först på 1600-talet som tillverkningen blir mer omfattande och kontinuerlig. Transporterna till och från Skebo till Edeboviken går via landvägen eller via Skeboån. Längst in i viken på Skärstasidan har man därför anlagt en lastageplats, som också kom att användas av Berga gård.

När ryssarna utförde sin straffexpedition mot Sverige 1719 seglade man även in i Edeboviken och satte husen längs stränderna i brand. 15 och 16 juli blev Hallsta bys fyra gårdar samt Skebos proviantbodas nedbrända och en månad senare, på återtåget, fick Hallsta ännu ett besök och hus bort mot Häverö blev nu också drabbade.

1763 upprättas en officiell marknadsplats för Östhammars borgare vid lastageplatsen i Skärsta. När ångbåtarna kommer gör dessa turer till marknadsplatsen, både från Östhammar men även till och från Norrtälje med vidare förbindelse till Stockholm. När lustturerna blir vanligare går båtarna längst in i Edeboviken och angör bryggorna längs färdvägen.

Någon gång i skiftet 1700-1800-tal anlägger Skebobruk en ny lastageplats (hamn), denna gång på den motsatta, öst-

ra, sidan. Bruket har ändå kvar sina järnmagasin i Skärsta. 1871 påbörjas bygget av en 10 kilometer lång industrijärnväg från Skebo till den östra lastageplatsen som nu får namnet Skebokajen. Ca 1875 uppför Skebo en ångsåg intill kajanläggningen i Hallsta. Där lastar man redan kol, malm och järn, nu tillkommer trävaror.

1912 köper Holmens Bruk ångsågen och Skebokajen samt mycket skog och mark av Skebo bruk. Holmens bygger ett

Edeboviken med dubbelfel. Edeboviken har blivit Skärstaviken och Hallstavik står som Hallstaviken.

pappersbruk strax norr om ångsågen och nu tar en helt ny epok vid. Sjötransporterna på Edeboviken ökar markant. Segelfartygen ersätts av ångbåtar som i sin tur ersätts av dieselmaskiner. När fartygstrafiken är som intensivast kommer det nästan en båt varannan dag.

Idag är sjötrafiken blygsammare och istället är det fritidsbåtarna som dominerar.

Roger Berglund

På segelfartygens tid.

Bruket vid Edeboviken. Kangelholmen till höger gör passagen trång in till den innersta delen av viken.

FGU-kursdeltagare besökte Sveriges Riksdag. De blev väl mottagna av riksdagsman Leif Nysmed.

Visst känns det lite avogt att nämna julen när det drar sig mot vår? Dagarna blir åtminstone längre och solen skiner klarare, och rent av har den första tussilagon syns, men kanske är det avogt och tidigt att prata även om vår? Men tids nog kommer den. Så varför överhuvudtaget nämna julen när årets första kvartal har passerat sitt zenit? Det var nämligen strax före jul vi avslutade höstens fackliga grundutbildning. Vål värt att nämna även om det kommer lite på sladden.

Utbildningen är 2 + 1 dagar. Två dagar i ”skolbänken” och den tredje dagen är ett studiebesök. Redan dag ett får deltagarna komma fram till vad de vill göra dag tre då det behöver ryckas lite extra i trådarna för att få till denna.

Om vi uppehåller oss en stund vid just utbildningens dag tre så valde höstens FGU att göra besöket på riksdagen, vilket också årets första FGU ville göra. Därmed blev det inget besök på LO-borgen det här året.

Riksdagsledamoten Leif Nysmed tog emot kursdeltagarna. Han visade runt i riksdagshuset och berättade vad de olika lokalerna används till idag respektive tidigare. Samtidigt ställde vi frågor, ibland om det, ibland om något annat och självklart även om dagspolitiken. Leif svarade tålmodigt och utförligt.

Vid båda tillfällena besöktes också Pappers förbundskon-

tor på Olof Palmes gata 11 – också här för samtal, presentation och rundvisning.

Något dystert konstaterade avdelningsstyrelsen för några veckor sedan att risken för konflikt och strejk i samband med avtalsrörelsen kan bli verklighet någon gång efter 31 mars då avtalet löper ut. I det fallet kommer avdelningarna att ha annat att göra än det vanliga inklusive kurser – men å andra sidan är ju hela livet en enda lång skola, alltid lär man sig något nytt! Men vi kan också se att vi inte har någon stor tillströmning av nya medlemmar och medarbetare just nu. Det kan betyda att vi nöjer oss med en höst-FGU i år, kanske stöper vi också om den något, kanske får den mer karaktär av en ”avrostningskurs”? Kanske räcker det med en om året istället för två? Många kanske blir det i osäkra tider! Studiekommittén kommer att träffas för att diskutera och försöka dra upp riktlinjerna kring åtminstone FGU:n under mars månad.

Naturligtvis behöver även studieorganisatörer fortbildas och ett sätt att få till sig nyheter är att delta i tex studiekonferenser, eller studieträffar som Pappers kallar det. En sådan tvådagarsträff deltog undertecknad på i slutet av januari. Liksom all av Pappers anordnad utbildning hölls även studieträffen på Runö Folkhögskola och Utvecklingscentrum i Åkersberga.

På det stora hela en intressant och bra arrangerad studie-träff. Dessutom var det kul att se återväxten av nya intresserade och intressanta förtroendevalda.

Intressant var det också att få en snabb duvning i bland annat AI. En del uppseende väckte informationen om att AI-boten verkar fungera bättre om man är trevlig och säger/skriver "tack"! Machines Like Me?

Även ABF Västra Götaland deltog och bidrog med goda råd kring utbildning. Något att lite självkritiskt tänka på kan t ex vara "att övertyga – inte övertala", men också att aldrig ge upp, men kanske välja en annan taktik?

Just när vi skriver det här har två stycken anmält sig till förbundets ungdomskurs á tre dagar på Runö i april och kanske hinner någon ytterligare komma till innan anmälningstiden går ut?

I övrigt har vi också lobbat lite extra för förbundets utbildningar såsom arbetsmiljökurs 1 och 2 som ju går både vår och höst.

Avdelningens kassör Gunnar Hanze tänker slänga in handduken och därmed blir det val av en ny kassör på årsmötet. Ett hett tips är att det är nuvarande Vice kassör som axlar manteln – och som därmed behöver vässa kunskaperna ytterligare – genom att gå en kassörskurs! Detta är tänkt att ske i början av juni, sen får vi se om det också blir nödvändigt med en digital (?) utbildningsinsats med EffEk, vilka är de som hjälper avdelningar inom Pappers med ekonomiadministration och framställandet av finan-

siell information. Kanske passar det bra i samband med att avdelningen nu i vår går över till en mer digital kvitto – och fakturahantering?

Anders Lidén
Studieorganisatör

Runö Folkhögskola

■ MEDLEMSDIKT **ERIK JANSSON** 1925 - 2022

Väntan

*Jag såg ett par ögon en natt
såna ögon jag aldrig har sett förut
men solen brände dem sönder
och natten tog också slut.*

*Nu har jag väntat så länge,
att åter se samma blick hos dej.
Jag kanske sett den från sidan,
men den vänder sig aldrig till mej.*

Håkan Svärdman

Gruppförsäkring, en vital hundraåring med en ljusnande framtid

Södermalm i Stockholm är min hembygd. Här har jag född, bor och jobbar och är medlem i Hammarby boxningsklubb. Sedan 13 år tillbaka delar jag mina känslor för Södermalm med Småland. Där tillbringar jag alltmer tid som ofta ägnas åt trä och försäkring. Det första som hobby, det andra som yrke. Gemensamt för de båda är att de ger trygghet och jobb. Medan skogs- och pappersindustrin sysslar med handfasta produkter, säljer försäkringsbolagen tjänster som ger trygghet.

Försäkringsbolagens utmaning är att på kommersiella grunder erbjuda kunderna ersättning för skador som uppstått på grund av plötsliga och oförutsedda händelser, det vill säga risker. Ska risken kunna försäkras måste den vara mätbar, slumpmässig och okänd. Pensionsförsäkring utgör ett undantag där risken inte är en skada utan ett långt liv.

Riskbedömning har hittills utgått från historisk information, utifrån både den enskilda kunden och större kollektiv av människor som kunden antas tillhöra. Idag ser vi redan vad framtiden kan erbjuda. Digitaliseringen och de biomedicinska framstegen öppnar helt nya möjligheter.

Våra mobiler tankar oavbrutet de digitala plattformarna, såsom Google och Facebook, med en strid ström av information. Till synes harmlösa uppgifter om vad vi köper för mat, var och hur mycket vi rör på oss och våra nätsökningar kan snart bli tillgängliga för försäkringsbolagen för att sätta priset för en sjuk- och olycksfallsförsäkring,

"Det här väcker givetvis frågan om vi som kunder är beredda att överge vår integritet och om försäkringsbolagen vågar lita på oss som kunder framöver?"

sjukvårdsförsäkring eller en livförsäkring.

Framtidsscenarioet kan tillföras ytterligare en dimension - medicinska självtester.

Via apotekens hemsidor kan du få hem ett trettiotal tester inom 24 timmar. Sen är det bara att checka ditt kolesterolvärde, dina anlag för fetma eller få en riskprofil för allvarliga sjukdomar via ett gentest.

Än är de flesta testerna för smärtsamma för att uppskattas av många och för trubbiga för att kunna göra oss till våra egna riskbedömare. Men tempot inom biomedicin för oss snabbt dit. Då kommer vi befinna oss i en situation där dels försäkringsbolagen kan ha tillgång till information som gör riskbedömningen knivskarp, dels att jag som kund kan veta väsentligt mer om mina egna risker än försäkringsbolaget.

Det här väcker givetvis frågan om vi som kunder är beredda att överge vår integritet och om försäkringsbolagen vågar lita på oss som kunder framöver?

Skulle jag försöka spekulera om framtiden ser jag ett scenario där de medicinska självtesterna har krympt marknaden för individuella personriskförsäkringar till en marginell företeelse som vänder sig till individer som accepterar avancerade appar och biosensorer som kontinuerligt övervakar deras hälsostatus. Parallellt som merparten av försäkringsbolagen i stället erbjuder försäkringar i form av grupp- och kollektivavtalade försäkringar där individens överrisker späds ut av individernas totala massa. Det vill säga det som har varit den klassiska modellen som Sägverksindustriarbetareförbundet tillsammans med Folksam var först med att lansera i Sverige år 1925. En vital hundraåring som går en ljusnande framtid till mötes.

Håkan Svärdman

Pension- och försäkringsexpert hos Folksam

DET ÄR DAGS ATT GÖRA ETT AKTIVT VAL

Om du väljer Folksam LO Pension som förvaltare av din tjänstepension ger du dig själv chansen till god avkastning, låga avgifter och placering av din pension i fonder med ansvarsfull förvaltning. Men det viktigaste är att du gjort ett aktivt val. Det känns skönt. Scanna koden för mer inspo!

VÄLJ EN SCHYSST PENSION!

**FOLKSAM • LO
PENSION**

TÄNNDALEN

Varje år gör vi en veckas vandring i fjällen, oftast på hösten. Vi väljer olika områden varje år. Denna gång föll valet på Tännadalen, vi var där på en familjträff 2018 och tyckte att området verkade så fint att vi ville komma tillbaka och vandra där. En tradition vi har är att på väg upp till fjällen stannar vi till i Tönnebro och köper färska kubb, det är så gott att ha med sig ut på fjället till en kopp kaffe.

Inför varje vandring köper jag guideböcker om området, kollar i appar och på nätet och planerar inför resan för att få ut så mycket som möjligt av dagarna. Där får man tips om sevärdheter och vilka leder som verkar intressantast. Vi har bland annat vandrat i Åre, Kittelfjäll och Idre. Oftast bokar vi ett boende som vi har som bas och så gör vi dagsvandringar. Det är ett bekvämt sätt att uppleva fjällen på och man behöver inte bära runt på all packning hela tiden.

Den här gången bodde vi i Mosippan i Hamra. En liten lägenhet med bastu. Den kostade 3 500 kr för en vecka inklusive städning.

Tännån gick alldeles utanför boendet och där passade jag på att bada. Det är en grej jag har, att jag ska bada där det är vackert och om vädret är fint. Jag har alltid med mig badkläder och termometer i packningen. Men badtemperaturen kollar jag först efter badet.

I Tännadalen var lederna väldigt bra märkta så det var lätt att hitta och Tännadalen är känt som ett bra område för vandring. Här finns leder för alla, även lite lättare leder som inte är så branta och kortare leder för de som inte kan gå så långt. Ett bra område för ovana vandrare helt enkelt.

På våra heldagsturer njuter vi av naturen och alla vackra vyer. På kvällarna lagar vi god mat och tar det lugnt och fixar matsäck inför nästa dags vandring. På våra vandringar brukar vi ha med oss kaffe och mackor, vatten och nötter. Tillräckligt för att hålla sig mätt men inte för tung packning.

En av dagarna hade vi dåligt väder så då tog vi bilen in till Norge och staden Røros där vi tog en fika och strosade runt i staden.

Vi gillar verkligen dessa vandringsveckor med vackra vyer, frisk luft och intressanta sevärdheter. Och Tännadalen var en mycket trevlig upplevelse. När man ska ut på vandring i fjällen är det viktigaste att ha bekväma kläder och stadiga kängor. Och ta med badkläder om

man vill bada med vacker utsikt i uppfriskande vatten.

Den här veckan kom vi upp i sex och en halv mil, det blir lite drygt en mil om dagen. Det är en ganska lagom sträcka när man gör dagsturer. Nästa höst lutar det åt att det blir en vandring i Lofsdalen. Jag skulle också vilja vandra i Åre igen, där finns så mycket att se.

Anders Wiklund

Vår lägenhet Mosippan högst upp till vänster.

Utsikt från vår balkong. Tännån brusade utanför och här hittade jag en av mina badplatser.

Evagraven, en kanjon skapad av smältisen under den senaste istiden. En spännande plats för att begrunda naturens krafter.

Vacker plats, vackert väder, dags för bad! Här var det 11 grader i vattnet. Norges bergsmassiv ses i bakgrunden.

Grillplats vid sjön Bolagen nedanför Bolagsstugan.

Bolagsstugan i Fjällnäs, en fin plats för en paus.

Mittåkläppen. Vyer som ger frihets känsla! I bakgrunden syns Bruksvallarna och Ramundberget.

Tännaldalen

Landskap Härjedalen
Län Jämtlands län
Kommun Härjedalens kommun

Tännaldalens område är en del av Funäsfjällen. Det är även en ort belägen på en höjd av cirka 720 meter över havet, nära norska gränsen. Totalt finns tio markerade leder i området.

Ett möte med renar på Svanåkläppen.

Ett besök i Norge och Røros passade bra en regning dag.

Anderssjöfallet med en fallhöjd på över 70 meter.

NR4 KRYSSLÖSNING

T	R	A	S	S	L	I	G	T
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Vinnare av kryss nr 4 är:

1: pris Gunnar Hanze, UH

2: pris Stefan Pettersson, LAB

MATLAGNING

Kubansk kycklinggryta med oliver, russin och friterad kapris - 4 portioner

Ingredienser:

- 1 kyckling- hel (ca 1,3 kilo)
 - 1 gul lök
 - 3 vitlöksklyftor
 - 1 grön paprika
 - 350 g potatis
 - 3 msk olivolja
 - 2 dl vitt vin- torrt
 - 3 dl vatten
 - 0,5 tärning hönsbuljong
 - 2 dl tomat- passerade
 - 2 msk tomatpuré
 - 2 lagerblad
 - 0,5 tsk spiskummin- mald
 - 0,5 tsk oregano
 - 0,25 tsk paprikapulver- rökt
 - 2 dl ärtor- gröna
 - 1 dl oliver- gröna med
- pimiento
- 0,5 dl russin
 - 1 tsk salt
 - 2 krm svartpeppar- nymald

Marinad

- 3 vitlöksklyftor
- 1 dl apelsin- pressad
- 0,5 dl lime- pressad
- 0,5 citron- pressad
- 1 msk olivolja
- 1 tsk salt
- 1 tsk oregano
- 0,5 tsk
- svartpeppar- nymald
- 0,5 tsk spiskummin- mald

Friterad kapris

- 50 g kapris
- 1,5 dl rapsolja

Gör så här

- Marinad: Skala och pressa vitlöken. Blanda alla ingredienser till marinaden.
- Stycka kycklingen i 6–8 bitar. Lägg den i marinaden och låt stå i kylen ca 2 timmar.
- Skala och hacka lök och vitlök. Kärna ur paprikan och skär den i strimlor. Skala potatisen och skär den i bitar.
- Torka av kycklingbitarna med hushållspapper och bryn dem i olja i en gryta. Lägg bitarna på ett fat. Fräs löken i grytan 2–3 min. Tillsätt vitlök och paprika och fräs ytterligare ca 2 min.
- Häll i vinet och koka upp. Sjud ca 5 min, tills vinet reducerats till hälften.
- Tillsätt potatis, vatten, buljongtärning, passerade tomat, tomatpuré och kryddor. Lägg ner kycklingen och koka upp. Sjud under lock ca 40 min, tills kycklingen är genomkokt och potatisen mjuk.
- Friterad kapris: Hetta upp oljan till 160°. Friter kaprisen i oljan tills den spricker upp som en blomma, ca 1 minut. Ta upp kaprisen med hålslev och låt rinna av på hushållspapper.
- Rör ner ärtor, oliver och russin i grytan, koka ytterligare ca 5 min. Krydda med salt och peppar. Garnera grytan med kaprisen.

KRYSSET

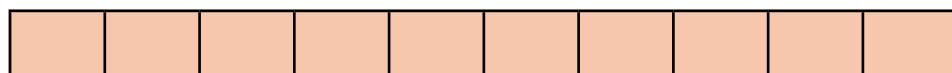
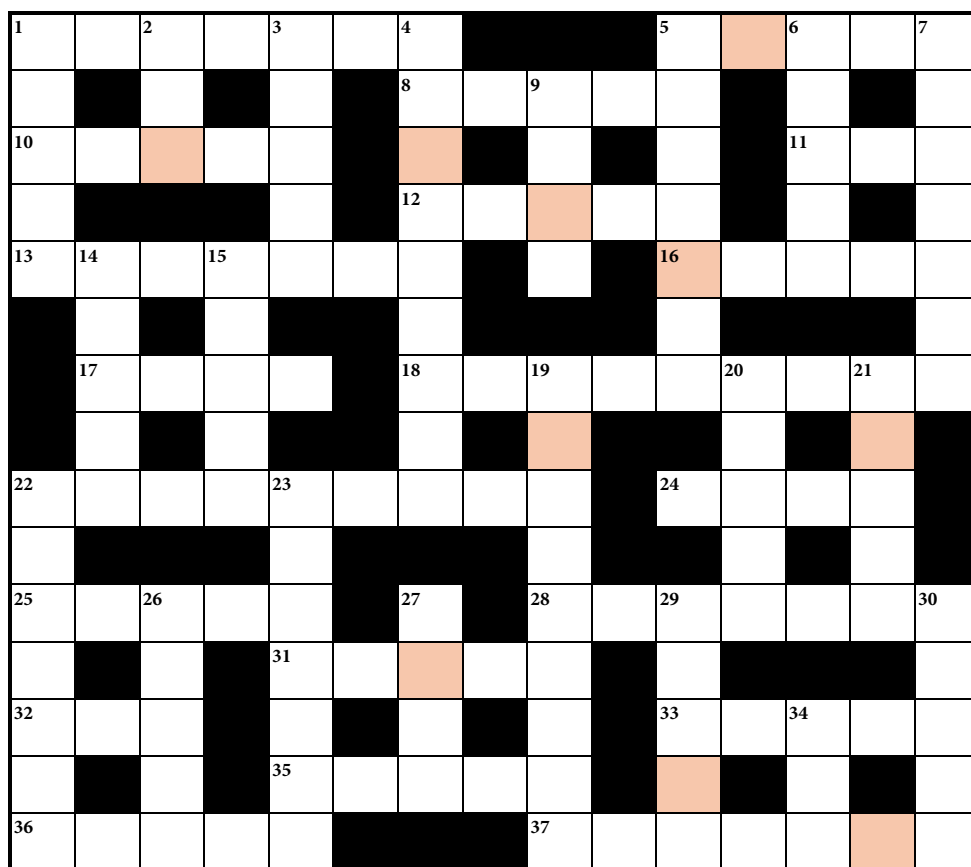
Dags för ett nytt kryss. Du behöver inte lämna in hela krysset när du löst det. De bokstäver som hamnat i de tonade rutorna bildar ett "lösenord".

Lämna in detta lösenord tillsammans med ditt anst-nr, namn och avd. så deltar du i dragningen.

Du kan även maila lösenordet till oss :

avd68@pappers.se

Krysset är skapat av Börje Nordström

Bland de inlämnade rätta svaren kommer vi lotta ut:

1: pris 2 st trisslotter

2: pris 1 st trisslott

Lodrätt

1. Katt för barn
2. Horn
3. Halv kostym
4. Hade Buster Keaton
5. Lik
6. Blont
7. Medlidsam
9. Ej Rät
14. Går under jorden
15. Täppa
19. Viss
20. Skapade "Greven av M. Cristo"
21. Klyvare
22. Hjärnsnöke
23. Bölar i vassen
26. Stad med orakel
27. Knop
29. Gyckel
30. Ö-ring
34. Ond Amin

Vågrätt

1. Ersatte skafferi 5. Hippa 8. Barack 10. Lesseboort med gängkoppling 11. Kortspel 12. Fru. Perón	13. Skapar hård yta 16. Brukade frimärken förr 17. Snygg 18. Orimlig litterär riktning 22. Viktigt för boxare 24. Vrå 25. Zenits motpunkt 28. Tugga om 31. Skapade "Inferno"	32. Blir saga till slut 33. Mitt i koordinatsystem 35. Har 8 som bas 36. Språk 37. Alldaglig

KALLELSE TILL

ÅRSMÖTE

**FOLKETS HUS I HALLSTAVIK
DEN 24 APRIL KL. 16**

PÅ DAGORDNINGEN:

- **VAL AV**
 - **KASSÖR PÅ 2 ÅR**
 - **STUDIEORGANISATÖR PÅ 2 ÅR**
 - **AHSO PÅ 3 ÅR**
 - **STYRELSELEDAMÖTER PÅ 2 ÅR**
 - **REVISOR PÅ 2 ÅR**
- **FRÅGA OM ANSVARSFRIHET**
- **FASTSTÄLLANDE AV LOKAL MEDLEMSAVGIFT**

**TRUBADUREN DANIEL ANDERSSON BJUDER PÅ UNDERHÅLLNING.
PÅ MÖTET KOMMER VI LOTTA UT NÅGRA FINA PRESENTER.
SMÖRGÅSTÄRTA FRÅN TEMPO SERVERAS I SLUTET AV MÖTET.**

**VÄLKOMNA!
STYRELSEN**

ANSVARIG UTGIVARE:

Pappers avd 68

NÄSTA NR:

Maj 2025

OMSLAGSBILD

Carita Holmberg

REDAKTIONEN:

Aleksandar Srndovic

Anders Lidén

Carita Holmberg

Emma Sjögren

Roger Berglund

KONTAKT:

Pappers avd 68

Hallsta Pappersbruk

763 81 Hallstavik

0175 26 390

www.avd68.com

